

پوهنتون اسلام
پوهنځی شرعیات، قانون
پروگرام ماسټری فقه وفتون

دولت جمهوري اسلامي افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معدیت امور علمی

پیررسی احکام احتکار از منظر فقه اسلامی و قوانین افغانستان

رساله ماسټری

محصله: رابعه حینری

استاد رهنا: نوکتور نجیب الله صالح

سال: ۱۳۹۸ هـ ش

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت تحصیلات عالی

معینیت امور علمی

بررسی احکام احتکار از منظر فقه اسلامی و قوانین افغانستان

رساله ماستری

محصله: رابعه حیدری

استاد رهنما: دوکتور نجیب الله صالح

سال: ۱۳۹۸ هـ ش

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دبپارتمنت فقه و قانون

بورډ ماستری

تصدیق نامه

محترمه رابعه بنت مرزا شاه: ID: 97-418-SH-MSF محصل دور ششم فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: بررسی احکام احتکار از منظر فقه اسلامی و قوانین افغانستان به روز پنجشنبه تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۳۰ هـ ش موفقته دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۸۸ (نمره به عدد) هشتاد و هشت (نمره به حرف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور رفیع الله عطاء	عضو هیات	
۲	استاد وزیر محمد سعیدی	عضو هیات	
۳	دکتور نجیب الله صالح	استاد رهنما و رئیس جلسه	

..... معاون علمی

..... امر بورډ ماستری

خلاصه بحث

پایان نامه حاضر که تحت عنوان بررسی احکام احتکار از منظر فقه اسلامی و قوانین افغانستان است، در آن به چگونگی دیدگاه ها در رابطه به شناخت احتکار، شخص محتکر، مواردیکه روی آن احتکار صورت می گیرد و در نهایت پیش بینی مجازات برای فرد محتکر در فقه و قوانین افغانستان پرداخته شده است.

درین تحقیق سه سوال اصلی وجود داشت که از مجرای تجزیه و تحلیل کتب و اطلاعات در پاسخ به هریک از سوالات چنین به دست آمد: در پاسخ به سوال اول که احتکار چیست و با محتکر چی برخورد می شود، یافته های تحقیق نشان داد که احتکار به معنی انبار کردن مواد به امید فروش در زمان گرانی و با فرد محتکر مطابق قانون و فقه جزا پیش بینی شده است.

در پاسخ به سوال دوم، حکم اسلام در مورد احتکار چیست و آیا احتکار جرم است، نشان داد که اسلام بر حرمت احتکار تاکید داشته و آنرا جرم پنداشته است.

در پاسخ به سوال سوم که انبار کردن چه چیزهای احتکار محسوب می شود و احتکار در چی مواردی است، یافته ها نشان داد که نظریات دانشمندان اکثر در رابطه به مواد غذایی بوده و این امواد از یک سرزمین تا سرزمین دیگر فرق می نماید.

یافته های فوق از مجرای قرآن کریم، احادیث نبوی، کتب مجلات و مقالات علمی به دست آمده است که از منظر روش شناسی تحقیق از جمله تحقیق های کتابخانه یی می باشد.

اصطلاحات کلیدی: احتکار، محتکر، قانون، فقه

فهرست موضوعات

مقدمه..... Error! Bookmark not defined.

سوال های اصلی تحقیق:..... Error! Bookmark not defined.

پیشینه تحقیق:..... Error! Bookmark not defined.

پلان تفصیلی بحث..... Error! Bookmark not defined.

فصل اول، مبانی نظری

مبحث اول

مطلب اول - بررسی لغوی احتکار..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - بررسی اصطلاحی احتکار..... Error! Bookmark not defined.

1- احتکار در مذهب احناف..... Error! Bookmark not defined.

2- احتکار از نظر مالکی ها..... Error! Bookmark not defined.

3- احتکار در مذهب شافعی ها..... Error! Bookmark not defined.

4- احتکار از نظر حنابله..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - احتکار به اصطلاح حقوق دانان..... Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - احتکار از نظر اقتصاددانان معاصر..... Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم - بررسی احتکار در قانون..... Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم

سیر تاریخی احتکار

مطلب اول - تاریخچه احتکار..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - علل بوجود آوردن احتکار..... Error! Bookmark not defined.

فرع اول - علل احتکار:..... Error! Bookmark not defined.

فرع دوم - اغراض و اهداف سیاسی:..... Error! Bookmark not defined.

فرع سوم - ضعف اعتقادی:..... Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - عوامل مهم در جذب اشخاص به سمت احتکار..... Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - آثار احتکار..... Error! Bookmark not defined.

1- آثار اجتماعی احتکار:..... Error! Bookmark not defined.

2- آثار اقتصادی انحصار:..... Error! Bookmark not defined.

3- آثار اخلاقی احتکار:..... Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم

بررسی نصوص وارده پیرامون احتکار

مطلب اول - احتکار از منظر قرآن کریم..... Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - احتکار از منظر احادیث نبوی..... Error! Bookmark not defined.

فصل دوم؛ حکم احتکار و بررسی موادیکه در آن احتکار میشود

مبحث اول - حکم احتکار Error! Bookmark not defined.

مطلب اول - حکم احتکار در مذاهب Error! Bookmark not defined.

1- مذهب احناف Error! Bookmark not defined.

2- مذهب شافعی Error! Bookmark not defined.

3 - مذهب مالکی Error! Bookmark not defined.

4 - مذهب حنبلی Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: حکمت نهی از احتکار Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: آیا احتکار حرام است Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - التزام مذاهب شافعی و حنبلی (رح) در فروش و قیمت گذاری اجناس احتکار شده: Error!

Bookmark not defined.

مطلب پنجم - مجازات فقهی و دنیوی محتکر در مذاهب اسلامی: Error! Bookmark not defined.

مطلب ششم - مجازات دنیایی محتکر در مذاهب اسلامی: Error! Bookmark not defined.

1 - مذهب احناف Error! Bookmark not defined.

2 - مذهب مالکی: Error! Bookmark not defined.

3 - مذهب شافعی: Error! Bookmark not defined.

4 - مذهب حنبلی: Error! Bookmark not defined.

5 - در مذهب زیدیه: Error! Bookmark not defined.

مطلب هفتم: راه های جلوگیری از احتکار در فقه Error! Bookmark not defined.

مطلب هشتم: وظایف حکومت در برابر محتکر Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم

فلسفه و دلایل احتکار

مطلب اول - فلسفه و دلایل تحریم احتکار Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: دلایل تحریم احتکار Error! Bookmark not defined.

1-احتکار در قرآن کریم: Error! Bookmark not defined.

2-احتکار از منظر سنت Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - احتکار چه وقت و چگونه تحقق میپذیرد؟ Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - ریشه و انگیزه های احتکار: Error! Bookmark not defined.

الف - در اختیار گرفتن قیمت ها: Error! Bookmark not defined.

ب: انحصار طلبی دولت در بازار (احتکار دولتی) Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم - دلایل ایجاد انحصار Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم

بررسی موادیکه در آن احتکار میشود

مطلب اول - احتکار در مذاهب اسلامی Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - احتکار در مذاهب اهل سنت Error! Bookmark not defined.

1- مذهب احناف Error! Bookmark not defined.

2- مذهب مالکی Error! Bookmark not defined.

3- احتکار در مذهب شافعی Error! Bookmark not defined.

4- احتکار در مذهب حنبلی Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - احتکار در مذهب ظاهریه Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - احتکار در مذهب امامیه: Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم - احتکار در مذهب زیدیه Error! Bookmark not defined.

مطلب ششم - آیا حرمت احتکار مختص به مواد غذایی هستند؟ Error! Bookmark not defined.

مطلب هفتم - آیا در صورت حرمت احتکار، محتکر ملزم به فروش نرخ تعیین شده است؟ .. Error! Bookmark not defined.

مطلب هشتم: آیا موضوع احتکار منوط (وابسته) به خریدن است؟ Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم شرایط احتکار

مطلب اول: شرایط احتکار: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم: انواع احتکار: Error! Bookmark not defined.

مبحث پنجم

نگهداشت مواد برای تنظیم جریانات اقتصادی احتکار پنداشته میشود یا خیر؟

مطلب اول - انبار داری Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - فرق و انگیزه احتکار و انبارداری Error! Bookmark not defined.

فصل سوم

فصل سوم؛ بررسی اضرار و جوانب تطبیقی آن و مجازات آن در جامعه افغانی

مبحث اول

مطلب اول - مروری بر مسله ای احتکار در نظام های اقتصادی مختلف Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - نظام سرمایه داری (نظام احتکار و طبقاتی) Error! Bookmark not defined.

1- مالکیت شخصی Error! Bookmark not defined.

2- عامل منافع شخصی Error! Bookmark not defined.

3- عدم دخالت دولت در امور اقتصادی Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - نظام کمونیسم (سیستم انحصاری احتکاری دولتی) Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم - نظام اقتصادی اسلام Error! Bookmark not defined.

مطلب پنجم - نفی احتکار در اقتصاد اسلامی Error! Bookmark not defined.

مطلب ششم - نفی احتکار در معاملات Error! Bookmark not defined.

مطلب هفتم - کسب حرام و مذمت آن از نظر دین مبین اسلام Error! Bookmark not defined.

مطلب هشتم - کسب حلال و فضیلت آن از دیدگاه شریعت Error! Bookmark not defined.

مطلب نهم - پاداش و اهمیت تجارت حلال Error! Bookmark not defined.

مبحث دوم

نمونه های از احتکار در افغانستان

مطلب اول - احتکار گاز Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - احتکار مواد غذایی Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم: راه های مقابله با احتکار Error! Bookmark not defined.

مبحث سوم

سیر احتکار در قوانین افغانستان

مطلب اول - مواد قانونی: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - عناصر تشکیل دهنده جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

الف - عنصر قانونی جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

ب - عنصر مادی جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

ج - عنصر معنوی جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - شروع به جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

مبحث چهارم

مجازات محکوم در قانون ضد احتکار افغانستان:

مطلب اول - تشدید مجازات: Error! Bookmark not defined.

مطلب دوم - محکمه صالح رسیدگی به جرم احتکار: Error! Bookmark not defined.

مطلب سوم - انتشار حکم قطعی در جرایم: Error! Bookmark not defined.

مطلب چهارم: نتایج جلوگیری از احتکار Error! Bookmark not defined.

نتیجه گیری 1

پیشنهادات 3

فهرست آیات قرآنی Error! Bookmark not defined.

فهرست احادیث نبوی Error! Bookmark not defined.

فهرست اعلام Error! Bookmark not defined.

فهرست مصادر و مراجع Error! Bookmark not defined.

نتیجه گیری

وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اخْتَارَ لَنَا مَحَاسِنَ الْخَلْقِ، وَ اجْرَى عَلَيْنَا طَيِّبَاتِ الرِّزْقِ (حمد خداوندی را که سیرت‌ها و صورت‌های پسندیده را برای ما برگزید و روزی‌های خوش و نیکو را به ما ارزانی داشت) بدون تردید، انسانی که خداوند (جل جلاله) غرض هدایت و رهنمود وی کتب آسمانی و ارسال رسول اللہان را نعمت فرموده است، تمامی ابعاد زندگی او از ویژگی‌های خاص برخوردار بوده و دارای مبدا و انجام و اهداف عالی می‌باشد و انسان ناگزیر است بخاطر فلاح رستگاری و پاسخ‌گویی فردای محشر، هر عمل و دستاورد خود را در انجام کارکرد نزد خود به نمایش گذاشته و نتیجه‌گیری و جمع‌بندی کند تا بداند چقدر به ثواب و تا چه حدی مستوجب عتاب شده است، تا یگانه آرمان و اهداف اخروی را که در انتظار دارد به وجه احسن تعقیب نموده و کمی و کاستی‌های خویش را در آینده پر و جبران نماید خواه اثر علمی باشد و یا عبادت مالی و بدنی و سایر اعمال خوب و بد. بدین ملحوظ خواستیم بخاطر وضاحت بیشتر موضوعات این پایان‌نامه ارشد، که در سه فصل ترتیب و ارائه مینمایم، مختصراً چنین جمع‌بندی نمایم:

1- دین مبین و مقدس اسلام یگانه دینی است که احکام و فرامین او به همه بشر بوده و جواب‌گوی همه نیازهای بشری می‌باشد و در پرتو این دین سعادت، نیک بختی، ترقی و تمدن بشریت نهفته است.

2- چون توسعه و پیشرفت دنیای امروز در محور اقتصادی می‌چرخد، مسایل اقتصادی به عنوان یکی از مهمترین مسایل زندگی بشری مطرح است، چرخه زندگی انسان با اقتصاد در گردش می‌آید، اما مسلمان باید معتقد باشد که اقتصاد یک وسیله زندگی است بخاطر امرار حیات، عقیده و تقوا زیر بنای زندگی دنیوی و اخروی هر مسلمان است.

3- اسلام مخالف پول و ثروت و دارایی و ملکیت انسان‌ها نیست، اما در مورد نگرش خاص به آن داشته و آن را مورد تایید قرار داده و در تجارت و معاملات و داد و ستد راه‌های حلال و حرام را گذاشته است. از جمله رشوه، سود، خوردن مال یتیم و احتکار اموال را شدیداً محکوم و نکوهش مینماید زیرا تجارت و کسب و درآمد از طریق زور و حرام باعث بی‌اعتمادی و فروپاشی نظام داد و ستد گردیده، خلاف مصالح جامعه مسلمین می‌گردد.

4- احتکار نظر به فرموده‌های رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در صورتی که در حال قحطی و سبب ضرر و زیان و گران‌فروشی در بازار مسلمین گردد، مطلقاً حرام گردیده و محتکرین را به اشد مجازات اخروی و دنیوی وعده داده است.

5- احتکار مانند سایر گناهان کبیره در دین اسلام ممنوع و حرام بوده، فاعل آن ملعون، مریض و خطاکار و مستوجب آتش جهنم خوانده شده، گناهی است نابخشودنی تا هنگامی که دست از احتکار برندارد.

6- وظیفه و مسولیت قوای سه گانه دولت است که جلو خطاکاران و محتکران را بگیرد، مجرمین را به پنجه قانون بسپارد و از بازار کنترل صورت گیرد.

در امر ریشه کن ساختن عمل احتکار و دست کشیدن محتکرین مبارزه همگانی دولتی و مردمی ضروری پنداشته میشود تا در زمینه اقدامات جدی و عملی در هر زمان و مکان صورت گیرد.

پیشنهادات

پیشنهادات تحقیق از جمله مواردی هستند که در جهت رفع خلاهای یافت شده در بحث به عنوان بدیل بکار برده می شوند و محقق برای بیان نظر خود در مقابل مطالب بیان شده و به منظور ارائه راه حل به مشکلات موجود پیشنهادات ذیل را ارائه می دارد:

- 1- نظارت جدی دولت و نظارت عمومی بر عرضه فروش از تولید تا رسیدن به مصرف کننده.
- 2- تبلیغ و ترویج فرهنگ خرید و فروش اسلامی، و بحران ساز بودن احتکار و ضرر رساندن به دین و دنیا، آگاه سازی مردم به ضروریات زندگی و معیشت در مواقع بحرانی.
- 3- محرک لازم برای شروع نظارت دولت یا افراد ذی صلاح بر بازار .
- 4- موظف شدن فروشنده به فروش و در صورت احجاف در نرخ گذاری، فروش مستقیم توسط دولت، و در صورت عدم انجام، مجازات محکومین .
- 5- ترویج فرهنگ فروش بدون احتکار و شناسائی ارزاق عمومی توسط دولت و اولویت بندی در جامعه .
- 6- تولید کردن طبق اولویت مرحله اول و یا وارد کردن طعام یا ضروریات جایگزین به چرخه مصرف مردم .
- 7- شناسائی دلایان و فروشندگان کلان بازار و انحصار طلبان اقتصادی .
- 8- نظارت و جلوگیری از انحصار طلبی از طریق اعمال قانون برای توزیع کالا .
- 9- حبس کالا و توزیع توسط خود دولت به همراه جرائم و حبس و محرومیت از فروش .
- 10- دست واسطه ها از جریان توزیع کالا قطع و از تورم قیمتها و بی ثباتی آنها جلوگیری شود .

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلوله پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

research.salam.edu.af